

Kā radusies un attīstījies rakstība?

1. Noklausies skolotāja lasīto R. Kiplinga stāsta «Kā tika uzrakstīta pirmā vēstule» fragmentu

B Izlasi jautājumus un atzīmē pareizās atbildes ✓!

1. Pasakā aprakstīti notikumi, kas risinās

☐ akmens laikmetā, ☐ dzelzs laikmetā, ☐ viduslaikos.

2. Pirmcilvēku ģimene dzīvoja

☐ alā, ☐ purvā, ☐ mežā.

3. Mazo pirmcilvēku meiteni sauca

☐ Tafija, ☐ Bafija, ☐ Tagofija.

4. Tegumajs aizrādīja meitai, lai viņa nerunā žargonā. Žargonvārds, ko lietoja meitene bija

☐ baigi, ☐ forši, ☐ besīgi.

5. Tegumaja šķēps bija darināts no

☐ koka ar haizivs zobu galā, ☐ haizivs zoba, ☐ koka.

6. Tegumaja šķēps

☐ pārlūza pa ceļam uz medību vietu,
☐ pārlūza, kad viņš netīšām ietrieca to upes dibenā,
☐ nepārlūza.

7. Tegumajs nelaida meitu pēc šķēpa, jo

☐ mājas bija tālu,
☐ pa ceļam bija bebru purvs,
☐ viņiem bija līdzī melnais šķēps.

8. Tēvs un meita nerakstīja mājiniekiem vēstuli, jo

☐ viņi neprata rakstīt,
☐ mājās neviens neprata lasīt,
☐ nebija līdzī rakstāmpiederumu.

9. Meitene gribēja, lai svešinieks

☐ palīdz tētim noķert zivis,
☐ aiznes uz mājām vēstuli,
☐ salabo tēta šķēpu,
☐ palūdz māmiņai melno šķēpu.

(V. Duvidova ilustrācija.)

- A** Lasi tekstu, izmantojot aktīvās lasīšanas pierakstu sistēmu, tas ir: pasvītrot, iekrāso vai apvelc svarīgākos jēdzienus vai teikumus; izmanto simbolus teksta malā; atzīmē savu attieksmi; ja nepieciešams, svarīgākās atziņas numurē!

Simbols	Skaidrojums
✖	Jauna, nezināma informācija (par to dzirdu pirmoreiz).
✓	Zināma informācija (to jau esmu dzirdējis, lasījis).
?	Neskaidra informācija, vārds, jēdziens (nez, ko gan tas nozīmē?).
!	Noteikti jāatceras, tas ir interesanti!

Daudzas pasaules valodas pastāv ne tikai runātā, bet arī rakstītā veidā. Tomēr svarīgāka ir runātā valoda, jo nav tautas, kam nav savas dzimtās valodas, bet ir daudz tautu un cilšu, kuru valodā nav sarakstīta neviena grāmata. Arī katrs cilvēks bērnībā iemācās vispirms runāt un tikai tad rakstīt.

Runātā valoda ir senāka nekā rakstītā valoda (rakstība). Runātā valoda radusies apmēram pirms 50000 gadu, bet rakstība — tikai pirms 15000 gadu. Rakstība veidojusies gadu tūkstošu gaitā.

Sākotnēji rakstu zīmes bija līdzīgas zīmējumiem. Šādu rakstību dēvē par bilžu jeb zīmējumu rakstību.

Bilžu rakstu var lasīt dažādās valodās, mēs ar to sastopamies ikdienā, tās ir ceļa zīmes un dažādas citas brīdinājuma vai informācijas zīmes. Šādas zīmes sauc arī par piktogrammām.

Mūsu ēras sākumā rakstu zīmes sāka apzīmēt skaņas un burtus. Radās jauns rakstības veids – skaņu un zilbju rakstība. Skaņu rakstu lieto daudzas pasaules tautas. Mūsdienās skaņu valodas atveidošanai visbiežāk izmanto burtus.

Sakārtoti noteiktā secībā, burti veido alfabētu. Lielākā daļa mūsdienu alfabētu cēlušies no latīņu alfabēta.

Arī latviešu valodai ir runātas un rakstītas valodas forma. Latviešu rakstības aizsācēji bija vācu mācītāji 16. gadsimtā. 1585. gadā tika iespiesta pirmā latviešu grāmata. 17. gs. svarīgus uzlabojumus latviešu ortogrāfijā (tas ir, vārdu rakstības sistēmā un pareizrakstībā) veica Georgs Mancelis. Viņa izstrādāto ortogrāfiju izmantoja līdz pat 19. gs. vidum. Mūsdienu latviešu valodas ortogrāfijas pamatus 20. gs. sākumā izveidoja valodnieki Jānis Endzelīns un Kārlis Mīlenbahs.

B Izdomā, kāds varētu būt teksta virsraksts! Uzraksti to pirms teksta!

C Uzraksti vārdu skaidrojumu!

Piktogramma –

Alfabēts –

Ortogrāfija –